

Druk nr 1091
Warszawa, 8 marca 2021 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - Kodeks karny.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią poseł Anitę Kucharską-Dziedzic.

(-) Magdalena Biejat; (-) Włodzimierz Czarzasty; (-) Agnieszka Dziemianowicz-Bąk; (-) Monika Falej; (-) Krzysztof Gawkowski; (-) Maciej Gdula; (-) Daria Gosek-Popiołek; (-) Arkadiusz Iwaniak; (-) Maciej Konieczny; (-) Maciej Kopiec; (-) Katarzyna Kotula; (-) Paweł Krutul; (-) Anita Kucharska-Dziedzic; (-) Marcin Kulasek; (-) Beata Maciejewska; (-) Paulina Matysiak; (-) Wanda Nowicka; (-) Monika Pawłowska; (-) Katarzyna Maria Piekarska; (-) Małgorzata Prokop-Paczkowska; (-) Monika Rosa; (-) Andrzej Rozenek; (-) Marek Rutka; (-) Joanna Scheuring-Wielgus; (-) Anita Sowińska; (-) Andrzej Szejna; (-) Krzysztof Śmiszek; (-) Tomasz Trela; (-) Dariusz Wieczorek; (-) Marcelina Zawisza; (-) Anna Maria Żukowska.

Ustawa

z dnia ... 2021 r.

o zmianie ustawy - Kodeks karny

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444, poz. 1517) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł rozdziału XXV otrzymuje brzmienie: „Przestępstwa przeciwko wolności i autonomii seksualnej”;
- 2) w art. 197 § 1 otrzymuje brzmienie: „§ 1. Kto doprowadza inną osobę do obcowania płciowego bez wcześniejszego wyrażenia świadomej i dobrowolnej zgody przez tę osobę, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.”;
- 3) w art. 197 § 2 wyrazy „podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. i zastępuje się wyrazami: „podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10.”;
- 4) art. 198 otrzymuje brzmienie: „Art. 198. § 1. Kto wykorzystując bezradność innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak zdolności tej osoby do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, doprowadza ją do obcowania płciowego podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
§ 2. Jeżeli sprawca osobę określoną w § 1 doprowadza do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10.”;
- 5) w art. 199 § 1 i 2 otrzymują brzmienie: „§ 1. Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca w sytuacji określonej w § 1 doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10."

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

1. Potrzeba i cel uchwalenia ustawy, rzeczywisty stan prawny w przedmiotowej dziedzinie

Przestępstwa o charakterze seksualnym, a w szczególności zgwałcenie, zwane niegdyś zniewoleniem, należą do najbardziej drastycznych form przemocy i naruszeń elementarnych praw i wolności człowieka, które jednocześnie wprost odwrotnie do ciężaru przestępstwa, zbyt rzadko spotykają się z adekwatną reakcją organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Zgłaszalność przemocy seksualnej jest ułamkiem wobec zaistniałych naruszeń, analogicznie pobłażliwość wymiaru sprawiedliwości i procent wyroków wydawanych z warunkowym zawieszeniem kary zniechęca osoby pokrzywdzone do zgłaszania przestępstwa i podejmowania kroków prawnych. Bogata literatura naukowa i publicystyczna oraz presja społeczna nie wpływają na zmianę praktyki, także dokonująca się zmiana linii orzeczniczej Sądu Najwyższego bez korekty kodeksowej nie przyniosła spodziewanych efektów.

Przestępstwa o charakterze naruszenia wolności i autonomii seksualnej w weryfikowalnie znacznie większym stopniu dotyczą kobiety i dziewczęta, ergo – jest to przemoc motywowana płcią i tym samym jedna z przeszkód stających na drodze do osiągnięcia faktycznej równości kobiet i mężczyzn gwarantowanej w Rzeczypospolitej Polskiej Konstytucją RP oraz aktami prawa międzynarodowego. Wśród najważniejszych aktów prawa międzynarodowego należy przywołać w tym kontekście Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzoną w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.; dalej także jako: EKPCz) i zapisy o prawie do życia (art. 2), wolności od tortur i niehumanitarnego, poniżającego traktowania (art. 3), prawie do wolności i bezpieczeństwa (art. 5) oraz prawie do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 8). Kolejnym aktem jest Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r. (Dz.U. 1982 nr 10 poz. 71, dalej jako: CEDAW). Ostatnim przywoływanym aktem prawa międzynarodowego i jednocześnie kluczowym w

procesie uzasadniania konieczności zmiany definicji gwałtu jest Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz.U. 2015 poz. 961; dalej jako: konwencja stambulska). Konwencja stambulska ratyfikowana przez Polskę w kwietniu 2015 roku wskazuje wyraźnie, że do gwałtu dochodzi zawsze, gdy zabrakło świadomej i dobrowolnej zgody na każde obcowanie płciowe. Aktualne brzmienie art. 197 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny: „Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12” definiuje zgwałcenie, a także inne przestępstwa seksualne jako naruszenie wolności seksualnej i obyczajności, wskazując na konieczność wyrażenia sprzeciwu wobec niechcianych zachowań seksualnych. Przywołana wyżej konwencja stambulska w art. 36 odwołuje się do teorii autonomii seksualnej, którą narusza doprowadzenie do zbliżenia czy obcowania płciowego bez uzyskania świadomej zgody, wolnej od przymusu, strachu i dezorientacji.

Przywołane wyżej brzmienie art. 197 § 1 kk: „Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12” wskazuje na przestępstwo zgwałcenia jako warunkowane ujmowalnym dowodowo oporem ofiary wobec sprawcy. Jeśli sprawca nie doprowadza ofiary do obcowania płciowego przemocą, groźbą lub podstępem, to nawet jeśli ofiara nie wyraziła zgody na obcowanie płciowe z różnych powodów czy uwarunkowań, czyn nie stanowi przestępstwa z art. 197 § 1 kk i o ile zachowanie sprawcy nie wyczerpuje znamion innego przestępstwa, sprawca nie ponosi jakiejkolwiek odpowiedzialności karnej.

Wzmiankowano wyżej, że orzecznictwo w zakresie przestępstwa zgwałcenia ewoluowało. Należy w tym miejscu przywołać wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2005 r. (sygn. akt II KK 504/04, LEX nr 200229) wskazujący konieczność każdorazowego ustalenia przez sąd udzielenia zgody na czynność seksualną, jej zakresu i czasu udzielenia. Niemniej w żaden sposób nie zmienia to ustaleń zapisanych w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r. (sygn. akt V KKN 346/96, LEX nr 51679) wskazujących, że do potwierdzenia aktu zgwałcenia konieczne jest wykazanie oporu ofiary, czyli zamanifestowanego zewnętrznie

sprzeciwu, choć opór ofiary nie musi polegać na fizycznym przeciwstawieniu się, ale np. płaczu, zwerbalizowanego sprzeciwu, szarpania czy prób wzywania pomocy. Jest to zatem zawsze forma uzewnętrznionego oporu, bez uwzględnienia sytuacji, w której ofiara z różnych przyczyn tego oporu nie była w stanie wyrazić. Taka praktyka stoi w sprzeczności z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej jako: ETPCz), w szczególności z wyrokiem z dnia 4 grudnia 2003 r. w sprawie M.C. przeciwko Bułgarii, w którym ETPCz podkreślił, że brak zgody stanowi podstawowy element decydujący o zgwałceniu i wykorzystaniu seksualnym.

Przyjęcie przez Polskę międzynarodowych standardów ochrony praw ofiar przemocy seksualnej wymaga redefinicji przestępstwa zgwałcenia i oparcia się na koncepcji zgody, a nie potwierdzenia oporu. Dobra praktyka w tym zakresie zaistniała już w Wielkiej Brytanii, Irlandii, Belgii, Cyprze, Niemczech, Islandii, Luksemburgu, Szwecji, Grecji, Kanadzie i w kilku stanach USA, a proces zmian możemy obserwować w Hiszpanii, Danii i Finlandii.

Szukanie przez organa ścigania widocznych i weryfikowalnych znamion oporu u osoby pokrzywdzonej przestępstwem zgwałcenia wiąże się odwoływaniem się do stereotypowych wyobrażeń na temat roli ofiary w doprowadzeniu czy sprowokowaniu popełnienia przestępstwa. Interpretowanie zachowania ofiary obarczone jest zawsze mniejszą lub większą dozą subiektywizmu i w efekcie prowadzi do wtórnej wiktyimizacji. Art. 18 ust. 3 konwencji stambulskiej oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315, 14.11.2012, s. 57–73) negują takie praktyki jako utrudniające dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Skupienie się na zachowaniu sprawcy a nie przymiotach ofiary usprawni proces dowodzenia winy.

2. Różnice między dotychczasowym za projektowanym stanem prawnym

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wprowadza się zmianę brzmienia tytułu rozdział XXV. Zamiast: „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności” wprowadza się: „Przestępstwa przeciwko wolności i autonomii

seksualnej". Tytuł rozdziału wymaga korekty, ponieważ zgwałcenie, doprowadzenie do obcowania płciowego czy poddania się innej czynności seksualnej nie jest jedynie naruszeniem wolności seksualnej i obyczajów. Jest atakiem na wolność seksualną osoby i na jej prawo do zachowania autonomii cielesnej. Występowanie przeciw obyczajności jest kwestią drugorzędną wobec kardynalnego prawa do decydowania o sobie i o własnym ciele przez osobę. Naruszenie wolności i autonomii seksualnej osoby jest przestępstwem, które winne być karane z całą surowością, a nie tylko naruszeniem obyczajów, którego konsekwencją jest potencjalne napiętnowanie czy odrzucenie sprawcy przez daną społeczność.

W art. 197 § 1 w miejsce:

„§ 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12”

otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto doprowadza inną osobę do obcowania płciowego bez wcześniejszego wyrażenia świadomej i dobrowolnej zgody przez tę osobę, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.”

Szacuje się, że w Polsce jedynie co piąty gwałt jest zgłaszany, a tylko jedno na cztery postępowanie kończy się potwierdzeniem przestępstwa. Ofiary muszą udowodnić, że do czynności seksualnej doszło pod wpływem przemocy (gwałtu) i że stawiały opór wystarczająco mocno, aby np. przyciągnąć uwagę świadków lub pozostawić ślady na ciele sprawcy. Nie ściga się zatem zgwałcenia, jeśli ofiara nie stawiała oporu, np. zdając sobie sprawę z jego bezcelowości wobec przeważającej siły sprawcy/sprawców lub w obawie o eskalację przemocy w odpowiedzi na opór. Domniemywa się także automatyczną zgodę na obcowanie płciowe i dopiero ujmowalny dowodowo sprzeciw jest dowodem braku zgody. Ciężar dowodu leży zatem po stronie ofiary i tego, czy swój sprzeciw potrafi udowodnić przed organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości. Odpowiedzialność za przemoc zawsze winna jednak spadać na sprawcę, który nie uzyskał dobrowolnej i świadomej zgody na obcowanie płciowe i mimo braku tej zgody doprowadził do obcowania z wykorzystaniem przemocy fizycznej lub psychicznej. Kwestia uzyskania wcześniejszej zgody na obcowanie płciowe winna być zatem warunkiem *sine qua non* tego obcowania, bo właśnie brak zgody narusza wolność i autonomię jednostki.

Zgwałcenie historycznie nazywano zniewoleniem i odwołanie się do historii języka i pojęć przywraca właściwe rozumienie wagi, jaką przykładano niegdyś w Polsce do kwestii wolności i autonomii seksualnej.

Definicja zgody, zwłaszcza zgody konkludentnej, zostanie wypracowana przez orzecznictwo i judykaturę, analogicznie do zgody ujmowalnej przy definiowaniu praw pacjenta, a więc na wyrażonej w sposób niebudzący wątpliwości co do woli osoby podejmującej obcowanie płciowe.

Podniesienie dolnego wymiaru kary za zgwałcenie do lat 3 zmienia rozumienie zgwałcenia z występku na zbrodnię. Wskazuje się dzięki temu na uznanie przez ustawodawcę zgwałcenia za przestępstwo o szczególnie dolegliwym charakterze dla pokrzywdzonych, społeczeństwa i dla porządku prawnego.

W art. 197 § 2 skreśla się wyrazy „podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8” i zastępuje się wyrazami: „podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10”. Inna czynność seksualna także jest brutalną ingerencją sprawcy w wolność i autonomię osoby pokrzywdzonej.

Art. 198 zamiast:

„Kto, wykorzystując bezradność innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak zdolności tej osoby do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, doprowadza ją do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”

otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto wykorzystując bezradność innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak zdolności tej osoby do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, doprowadza ją do obcowania płciowego podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca osobę określoną w § 1 doprowadza do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10”.

Ustawa ujednolica wymiar kary za zgwałcenie także w przypadku zgwałcenia osoby, która nie może w pełni kierować swoim zachowaniem i rozumieć swojej sytuacji ze względu na bezradność, chorobę psychiczną, niepełnosprawność intelektualną. Jednolity wymiar kary wskazuje, że szczególna sytuacja osoby

pokrzywdzonej nie może stanowić w tych wypadkach okoliczności łagodzącej czy obniżającej zakres odpowiedzialności sprawcy.

Art. 199 § 1 i 2 dotąd zapisywane jako:

„§ 1. Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony na szkodę małoletniego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”

otrzymuje brzmienie:

§ 1. Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca w sytuacji określonej w § 1 doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10.”

Ustawa ujednolica wymiar kary za zgwałcenie także w przypadku zgwałcenia osoby pozostającej w stosunku zależności bądź krytycznym położeniu oraz małoletniej. Jednolity wymiar kary wskazuje, że szczególna sytuacja osoby pokrzywdzonej lub jej wiek nie może stanowić w tych wypadkach okoliczności łagodzącej czy obniżającej zakres odpowiedzialności sprawcy.

3. Przewidywane skutki społeczne i finansowe

Doświadczenia państw europejskich, które zmieniły swoje kodeksy karne i oparły definicję gwałtu na braku zgody, przede wszystkim Szwecji, wskazują wzrost zapadalności wyroków kar bezwzględnego więzienia w stosunku do wyroków warunkowo zawieszających wykonanie kary. Celem zmiany ustawy Kodeks karny w Polsce jest analogiczna tendencja i większa surowość wymiaru sprawiedliwości wobec sprawców. Koszty finansowe tej zmiany to z jednej strony – tak można szacować – kilkaset więcej rocznie skazań na kary bezwzględnego więzienia, a zatem

koszty osadzenia więźniów poniesione przez budżet państwa, ale także wpływy z racji zasądzonych kar finansowych i wpłat do Funduszu Sprawiedliwości.

Zwiększenie liczby kar bezwzględnego więzienia za przestępstwo zgwałcenia zwiększy na niwie społecznej przewidywaną poczucia sprawiedliwości i skuteczności wymiaru sprawiedliwości, a tym samym – zaufanie do państwa i jego organów. W dłuższej perspektywie czasowej zakładamy obserwowalny wzrost doniesień o możliwości popełnienia przestępstwa. Zwiększenie zgłaszalności przełoży się na wzrost poczucia omnipotencji pokrzywdzonych przestępstwem, a za tym pójdzie oczekiwana zmiana społeczna, czyli zmniejszenie się skali przestępczości seksualnej.

Dostrzeżenie przez ograna ścigania i wymiar sprawiedliwości wagi krzywdy doznawanej przez osoby pokrzywdzone oraz większa surowość sądów będą miały charakter prewencyjny i profilaktyczny. Przestępstwo zgwałcenia ujmowalne jako zbrodnia, a nie jako występki, zmieni przeświadczenie społeczne o niskiej szkodliwości czynu. Przełoży się to na wzmiankowane wyżej równouprawnienie kobiet i mężczyzn, ponieważ wprowadzenie kategorii zgody upodmiotowi kobiety będące najczęstszymi ofiarami zgwałceń bez względu na ich stan świadomości i kondycji fizycznej czy psychicznej.

Pozwoli to na pełną realizację konstytucyjnych praw kobiet oraz praw gwarantowanych aktami normatywnymi prawa międzynarodowego.

4. Źródła finansowania

Projekt nie wywiera skutków finansowych dla budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

5. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej i realizuje zapisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw.

6. Oświadczenie o notyfikacji zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji lub uzgodnienia.

7. Zgodność z Konstytucją RP

Projektodawcy oświadczają, iż przedstawiony projekt ustawy w ich ocenie jest zgodny z Konstytucją RP.

8. Założenia projektów aktów wykonawczych

Projekt nie wymaga wydania dodatkowych aktów wykonawczych.

9. Konsultacje społeczne

W dniach 15 lutego – 7 marca 2021 roku przeprowadzono konsultacje społeczne, w których wzięły udział organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne.

BAS-WAPM-508/21

Warszawa, 15 marca 2021 r.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-WP.020.71.6.2021

Data wpływu 15. 03. 2021

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Anita Kucharska-Dziedzic)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2019 r. poz. 1028, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

W projekcie ustawy przewidziano nowelizację ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny¹, dalej jako „k.k.”. Zmiana dotyczy tytułu rozdziału XXV (Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) oraz pierwszych trzech przepisów tego rozdziału penalizujących przestępstwa zgwałcenia (art. 197), seksualnego wykorzystania nie poczytalności lub bezradności (art. 198) oraz nadużycia stosunku zależności lub wykorzystania krytycznego położenia (art. 199).

Zaproponowano, aby tytuł rozdziału XXV otrzymał brzmienie „Przestępstwa przeciwko wolności i autonomii seksualnej” (art. 1 pkt 1 projektu). Zgodnie z projektowaną zmianą art. 197 § 1 i 2 k.k. doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego bez wcześniejszego wyrażenia świadomej i dobrowolnej zgody przez tę osobę podlegałoby karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, natomiast doprowadzenie w ten sam sposób do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności – karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10 (art. 1 pkt 2 i 3 projektu). Wykorzystanie seksualne osoby bezradnej lub nie poczytalnej w przypadku doprowadzenia jej do obcowania płciowego podlegałoby karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, natomiast w przypadku doprowadzenia do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności – karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10 (art. 1 pkt 4 projektu w zakresie zmiany art. 198 k.k.). Nadużycie stosunku zależności lub

¹ Dz. U. 2020 r. poz. 1444 i 1517.

wykorzystanie krytycznego położenia polegające na doprowadzeniu innej osoby do obcowania płciowego podlegałoby karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, natomiast w przypadku doprowadzenia do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności – karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10 (art. 1 pkt 5 projektu w zakresie zmiany art. 199 § 1 i 2 k.k.).

Projektowana ustawa ma wejść życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Ze względu na przedmiot projektu ustawy należy uwzględnić art. 83 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE), zgodnie z którym Parlament Europejski i Rada, stanowiąc w drodze dyrektyw, mogą ustanowić normy minimalne odnoszące się do określania przestępstw oraz kar w dziedzinach szczególnie poważnej przestępczości o wymiarze transgranicznym, wynikające z rodzaju lub skutków tych przestępstw lub ze szczególnej potrzeby wspólnego ich zwalczania. Artykuł 83 ust. 1 TfUE przewiduje kompetencję do harmonizacji prawa karnego materialnego w dziesięciu wymienionych w nim obszarach, w tym dziedzinie seksualnego wykorzystywania kobiet i dzieci.

Środek harmonizacji prawa karnego materialnego, przyjęty w obszarze tej dziedziny przestępczości, stanowi dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW², zwana dalej „dyrektywą 2011/93/UE”. Dyrektywą tą ustanowiono minimalne normy dotyczące określania przestępstw i kar dotyczących niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci, pornografii dziecięcej oraz nagabywania dzieci dla celów seksualnych. W dotychczasowej działalności legislacyjnej UE nie przyjęto natomiast przepisów stanowiących środek harmonizacji prawa karnego materialnego w dziedzinie seksualnego wykorzystywania kobiet.

Zakresem przedmiotowym projektowanej ustawy nie są objęte przepisy k.k. stanowiące implementację dyrektywy 2011/93/UE do prawa polskiego³. Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii zawartych w przepisach opiniowanego projektu.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Przepisy projektu nie należą do materii regulacji prawa Unii Europejskiej.

² Dz. Urz. UE L 335 z 17.12.2011 r., str. 1, sprost. Dz. Urz. UE L 18 z 21.1.2012 r., str. 7.

³ W celu implementacji dyrektywy 2011/93/UE ustawą z dnia 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 538) zostały zmienione następujące przepisy k.k.: art. 101 § 4, art. 199 § 3, art. 200, art. 202 oraz art. 204.

4. Konkluzja

Przedmiot poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Marcin Fryźlewicz

ekspert ds. legislacji

w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:

Wicedyrektor

Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

BAS-WAPM-509/21

Warszawa, 15 marca 2021 r.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L.dz. SP5-WP. 020.71.7.2021
Data wpływu 15. 03. 2021

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia
w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu –
czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny
(przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Anita Kucharska-Dziedzic)
jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

W projekcie ustawy przewidziano nowelizację ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny¹, dalej jako „k.k.”. Zmiana dotyczy tytułu rozdziału XXV (Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) oraz pierwszych trzech przepisów tego rozdziału penalizujących przestępstwa zgwałcenia (art. 197), seksualnego wykorzystania niepełnoletniości lub bezradności (art. 198) oraz nadużycia stosunku zależności lub wykorzystania krytycznego położenia (art. 199). Zaproponowano, aby tytuł rozdziału XXV otrzymał brzmienie „Przestępstwa przeciwko wolności i autonomii seksualnej” (art. 1 pkt 1 projektu). Zgodnie z projektowaną zmianą art. 197 § 1 i 2 k.k. doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego bez wcześniejszego wyrażenia świadomej i dobrowolnej zgody przez tę osobę podlegałoby karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, natomiast doprowadzenie w ten sam sposób do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności – karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10 (art. 1 pkt 2 i 3 projektu). Wykorzystanie seksualne osoby bezradnej lub niepełnoletniej w przypadku doprowadzenia jej do obcowania płciowego podlegałoby karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, natomiast w przypadku doprowadzenia do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności – karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10 (art. 1 pkt 4 projektu w zakresie zmiany art. 198 k.k.). Nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia polegające na doprowadzeniu innej osoby do obcowania płciowego podlegałoby karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, natomiast w przypadku doprowadzenia do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności – karze pozbawienia wolności od lat 2 do 10 (art. 1 pkt 5 projektu w zakresie zmiany art. 199 § 1 i 2 k.k.).

¹ Dz. U. 2020 r. poz. 1444 i 1517.

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.
Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE.
Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny **nie jest projektem ustawy wykonującej** prawo Unii Europejskiej.

Autor:

Marcin Fryźlewicz

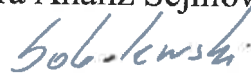
ekspert ds. legislacji

w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:

Wicedyrektor

Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski